

LENGYEL JÁNOS

VALAMIT MONDANI „KÁRPÁTALJAIUL”

Ferenczi Tihamérral személyesen 2011 őszén találkoztam először a szülőfalujában, Badalóban, amikor a település közössége ünnepséget szervezett a költő hetvenedik születésnapja alkalmából. Ott volt a falu apraja-nagyja és a kárpátaljai magyar irodalom néhány képviselője is. A költő tiszteletére ez alkalomból az ungvári Intermix Kiadó a Bethlen Gábor Alap támogatásával egy 70 verset tartalmazó kötetet jelentetett meg a pályatárs és jó barát, Nagy Zoltán Mihály szerkesztésében. A kötet utószavában írja: *„Később egyre ritkábban jelentkezett, pár éve nem is jön, de úgy hiszem, barátságunk – a személyes kontaktusból látens kapcsolattá lényegülve – megmaradt.”*

Akkor ott én egy alacsony, megszeppent, félnék gyereket láttam ülni a zajos sokaság közepette, de szemében a boldogság lángja lobogott, a szája sarkában ott bujkált az a fajta mosoly, ami azon emberek sajátja, akik úgy vélik, nem éltek hiába. Sors tépázta életút áll mögötte, de ott akkor ő volt a középpontban, az a sok ember csak azért jött el, hogy Ferenczi Tihamért, a költőt, a falu hírességét ünnepelje.

Hetven év, hetven vers. Egy ember, egy életút. A kötet három ciklusra tagolódik. Beszédes verssel indít, *valamit el kell mondanom // különben nem lesz oltalom.* - írja Ferenczi a *valamit mondani* című művében. S ez a valami minden, minden amit a költő átélt, gondolt, egy átszenvedett élet versekbe öntve. Majdnem azt írtam, ölve, mert némely verset olvasva, olyan érzésem támadt, hogy a vers végén a szerző is befejeződik, elmúlik, a pont az ő végét is jelenti. De mégsem, hiszen fénix madárként újra feltámad a következő költeményben, ahol éppen a rég elhalt badalói cigányzenész, Lámek hegedűjét szólaltatja meg, és az olvasó fülében mintha valóban felcsendülnének a régen az enyészetté vált dallamok. *Mint mikor ha felsírt // Lámek hegedűje // istenek mennyei nektárja // áradt a lelkiünkbe (Lámek hegedűje)*

Ferenczi egész életét szülőfalujában töltötte visszavonultan, már-már rejtőzködve, ami főként a vele született látáshibának tudható be. *Bolyongok // az éjszakák // hold-mosta // szurdokjaiban. Mégse tudom // nem*

tudhatom: // a csenden túl // mi van? (A csenden túl) Költészetét a tömörség, a sallangmentes egyszerű közlési forma jellemzi. Verseinek többsége rövid tényközlés, egy gondolatot visz végig vagy csupán elindít, hogy az olvasó a költő által kijelölt úton jusson el a megvilágosodáshoz. *Úrt vájt belém // a csönd. // Benne lényem // ódöng. (Űr)*

Ferenczit olvasva az egyszerre önmagába zárkózó és a világra rácsodálkozó ember tépelődése, már-már önmarcangolása tárul az olvasó elé. *Miért is hittem volna, hogy egyszer // a gyermek-nyárból férfi-ősz lehet, // hogy a fénymázás égbolt-porcelán // felhő-cserepekre töredezhetsz. (Férfiudó)*

Az 1990-es évek elején M. Takács Lajos magyarországi irodalomtörténész megszerkesztette a kárpátaljai magyar irodalommal foglalkozó *Vergődő szél* című antológiát. Ennek anyaggyűjtése során ismerkedett meg Ferenczi Tihamérrel. Az irodalomtörténész segített abban, hogy Debrecenben megműtsék a szemét. A beavatkozás sikeres volt, a költő látása jelentősen javult. Ez ugyan nem vált sorsfordítóvá a számára, de a változás a verseiben is megmutatkozott. Ahogy Dupka György mondta az ünnepi rendezvényen, kinyílt a költő szeme, a szürke, a fekete ezernyi árnyalatának világából kilépve meglátta a világ színeit. *reggel // a Nap-kéve // kalász-fénye // meleg // laza egy // hegy // kék // buborék // ez itt a // haza (grafika)*

Örök fájdalom számára a társ, a kedves hiánya. Több versében is felbukkan a sosem volt, a megfoghatatlan, a mindig változó, de soha el nem halványuló szeretett lény (lány). *Kinyújtja a vágy // feléd a karom. // Fényedet, lényedet // akarom nagyon. (Napraforgó)* Szűkszavúságát, félénkségét személyesen is megtapasztalhattam a már említett születésnap rendezvényen, amikor kísérletet tettem egy interaktív interjú elkészítésére. A költő minden kérdésemre rövid tömondatokban válaszolt, de amikor a feleség, a család hiánya került szóba, elhallgatott. Fiatalon ő is volt szerelmes, de a betegsége okozta kisebbségi érzet megakadályozta abban, hogy bárkihez is közeledjen, de a vágy, a várakozás örökre megmaradt. *Várlak, mint buszra várók // az utolsó kocsit // a fagyon topogva. // Kereslek, jöjj, mert rám száll // a nyugtalanlanság, // bevon, mint fémet a rozsdá. (Nyugtalanul)*

A félénk költőben lakozó férfi nem tud belenyugodni a helyzetébe, amit reámért a sors. *Reménytelenség, nem hiszek neked! // Perc-őzek ugrálnak / / az Idő szikláin. // Te, Kedves: bárhol vagy, // megtalállak, // mert hiányzol nekem ... (Nyugtalanul)* Ez a fajta hiányérzet megmérgezi a lelket, sosem hagyja nyugodni, úzi, hajtja, hogy szavakba öntve, versek által kitörjön börtönéből és szabaddá válva a világ részévé váljon. *Játszani tengert, csil-*

lagot, // mert nem vagy sehol, // rakéta-robajú szerelem - // Elhúzni // lány-
szívek idegen bolygói mellett // tovább, feléd, // ragyogó álom – csillagom
- // Elérlek-e ? // - Nem tudhatom. (Nem tudhatom)

Az egyedüllét, a magány próbára teszi az embert, hiszen ösztönénél fogva társas lény. Úgy érzem, Ferenczi számára az írás, a költészet egyfajta menedék, egy önmaga alkotta fantázia-világba költözve írja ki magából keservét, amit cipelni már képtelen. Nem, ennek a kicsi embernek hatalmas lelke van, amit egyfelől jól álcáz a külvilág elől, másfelől meg „szemérmetlenül” kitárulkozik előtte. *Hánykolódom // a magány // szalma – zörejű ágyán, // sóhaj – síneken // zakatol a vágy // elfojtott lámpákkal // feléd. (Hiányod)*

Nagy Zoltán Mihályt idézve : „*Ferenczi Tihamér költészete romlatlanul, romolhatatlanul tiszta, benne minden az és annyi, ami és amennyinek látszik.*” Mint fentebb írtam, némely versét a gátlástalan kitárulkozás, az álszemérem nélküli igazmondás jellemzi. Nála a fájdalom valóban fájdalom, a hiány valóban hiány, a szerelem valóban szerelem, még ha annak tárgya csak a képzeletvilág rózsalugasában üldögél soha be nem teljesülő boldogságára várva. A kedves csupán a költő képzeletében létezik, de ott nagyon is valós, életteli. *Éjszakáim // Altamira- // barlang - // falára // téged rajzol // álmaim // grafit - // ceruzája. (Barlangrajz)*

A valóságba visszatérve, a költő életében fontos személy volt az édesanyja, aki míg élt, megpróbált enyhíteni a társtalanság okozta fájdalom. *Anyám* című versében írja : *Zúgjak, // sugár – traverzek. // Róla szóljak, // fészek – szívemben // csipogó fűke – versek!* Átvitt értelemben de a *Hangvilla* című versben is felbukkan az édesanya: *Mint // megütött // hangvilla, // kondul // anyám nyelvén // a számban // a szó.*

Ferenczi számára egyaránt fontos a szűkebb és a tágabb életér, a szülőfalu és a Haza. Magyarságát nem hangos melldöngető szólamokkal vallja, a rá jellemző csendességgel, de egyben határozottan is. *Diaszpórában élek, // mint rahói fenyők // túlevelén // a fények. (Rahói fenyők)*

Több versében is foglalkozik az öregséggel, az elmúlással, a halállal. *Jéggé kövült vén: // ülök untan // ezredvégi zugban. // Didereg a fény // odúmban. (Hangulat)* Mintha csak programszerűen készülné, a halálra írja a következőket az *Idegen anyag* című négysorosában: *Gyűl bennem // idegen anyag. Megtermelem // haláloamat.*

Ferenczi verseiből kirajzolódik egy önmagát elfojtó lélek, aki belső készletésre vonul száműzetésbe, bilincseit önmaga rakta fel. *Én vagyok a*

legkisebb, // aki nem kell senkinek (A legkisebb) Oldhatatlanul vágyakozik a szeretetre, törődésre, hogy legyen valaki, aki meghallgatja, megérti őt. Legyünk hát mi, olvasók, akik meghallgatjuk és megpróbáljuk megérteni a költőt, aki több mint hetven éve álmodja életét önkéntes bezártságában a Borzsa partján. *írni // annyi // bírní // a lét // lélegzetét lét-nyersanyag // arany mása // a vers (filozófiák)*

Ferenczi Tihamér : *Tölgyből gerincet*. Intermix Kiadó. Ungvár – Budapest, 2011.

Önarckép